

Justitieutskottets betänkande 2023/24:JuU12

Preventiva vistelseförbud

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till en ny lag om preventiva vistelseförbud och ändringar i bl.a. lagen om belastningsregister och offentlighets- och sekretesslagen.

Den nya lagen innebär att en person kan förbjudas att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats, på skolgårdar eller motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem (vistelseförbud), om han eller hon medvetet främjar att en grupp personer utövar brottslighet där och det finns risk för att skjutvapen eller sprängämnen används. Även personer som främjar brottslighet som på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten ska kunna meddelas vistelseförbud. Den som bryter mot ett vistelseförbud ska kunna dömas till fängelse i högst ett år. Om brottet är ringa ska personen dömas till böter.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 februari 2024.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå motionsyrkandena.

I betänkandet finns sju reservationer (S, V, C, MP).

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det varit tillgängligt kortare tid än två dagar före den dag då det behandlas.

Behandlade förslag

Proposition 2023/24:57 Preventiva vistelseförbud.

Tio yrkanden i följdmotioner.

Ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2023/24.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	5
Utskottets överväganden	6
Preventiva vistelseförbud	6
Reservationer	16
1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)	16
2. Tidsbegränsning , punkt 2 (V)	17
3. Risk- och proportionalitetsbedömning, punkt 3 (C)	18
4. Barnets bästa, punkt 4 (MP)	19
5. Förbudsområdets storlek, punkt 5 (MP)	19
6. Offentligt biträde, punkt 6 (V, MP)	20
7. Uppföljning och utvärdering, punkt 7 (S, MP)	21
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	22
Propositionen	22
Följdmotionerna	22
Motion från allmänna motionstiden 2023/24	23
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	24

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Regeringens lagförslag

Riksdagen antar regeringens förslag till

1. lag om preventiva vistelseförbud,
2. lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister,
3. lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400),
4. lag om ändring i lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2023/24:57 punkterna 1–4 och avslår motionerna

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 28 och

2023/24:2792 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 1 (V)

2. Tidsbegränsning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2792 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 2 (V)

3. Risk- och proportionalitetsbedömning

Riksdagen avslår motion

2023/24:2795 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C).

Reservation 3 (C)

4. Barnets bästa

Riksdagen avslår motion

2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 2.

Reservation 4 (MP)

5. Förbudsområdets storlek

Riksdagen avslår motion

2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1.

Reservation 5 (MP)

6. Offentligt biträde

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2792 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 3 och

2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 3.

Reservation 6 (V, MP)

7. Uppföljning och utvärdering

Riksdagen avslår motionerna

2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkandena 4 och 5 samt
2023/24:2794 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S).

Reservation 7 (S, MP)

Utskottet föreslår att ärendet avgörs trots att det har varit tillgängligt kortare tid än två vardagar före den dag då det behandlas.

Stockholm den 23 januari 2024

På justitieutskottets vägnar

Richard Jomshof

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Richard Jomshof (SD), Louise Meijer (M), Annika Strandhäll (S), Adam Marttinen (SD), Petter Löberg (S), Mikael Damsgaard (M), Katja Nyberg (SD), Mattias Vepsä (S), Charlotte Nordström (M), Gudrun Nordborg (V), Torsten Elofsson (KD), Ulrika Liljeberg (C), Pontus Andersson Garpvall (SD), Rasmus Ling (MP), Sanna Backeskog (S), Lars Isacsson (S) och Martin Melin (L).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet regeringens proposition 2023/24:57 Preventiva vistelseförbud. I propositionen föreslår regeringen att en person under vissa förutsättningar kan förbjudas att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats, på skolgårdar eller motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem (vistelseförbud).

Regeringens förslag till riksdagsbeslut finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag finns i bilaga 2.

Fyra motioner har väckts med anledning av propositionen. I ärendet behandlas även ett yrkande i en motion från allmänna motionstiden 2023/24.

Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Utskottets överväganden

Preventiva vistelseförbud

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till en ny lag om preventiva vistelseförbud och ändringar i lagen om belastningsregister, offentlighets- och sekretesslagen och lagen om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen. Därmed avslår riksdagen ett motionsyrkande om att propositionen ska avslås.

Riksdagen avslår vidare motionsyrkanden om bl.a. att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag om att lagen ska tidsbegränsas, tydliggöranden avseende risk- och proportionalitetsbedömning, att förbudsområdets maximala storlek ska anges i lagen och att lagen ska följas upp och utvärderas.

Jämför reservation 1 (V), 2 (V), 3 (C), 4 (MP), 5 (MP), 6 (V, MP) och 7 (S, MP).

Bakgrund

Rätten att få vistas på en plats

Den som är svensk medborgare är tillförsäkrad frihet att förflytta sig inom riket och att lämna det (2 kap. 8 § regeringsformen). Denna rätt får begränsas genom lag, men begränsningar får endast göras för att tillgodose ändamål som är godtagbara i ett demokratiskt samhälle (2 kap. 20 och 21 §§ regeringsformen). Begränsningen får aldrig gå utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den och inte heller sträcka sig så långt att den utgör ett hot mot den fria åsiktsbildningen såsom en av folkstyrelsens grundvalar. Begränsningen får inte göras enbart på grund av politisk, religiös, kulturell eller annan sådan åskådning.

Även den europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna (Europakonventionen) innehåller bestämmelser om rörelsefrihet. Enligt artikel 2 i konventionens fjärde tilläggsprotokoll har den som lagligen befinner sig inom en stats territorium rätt att fritt röra sig där och välja sin bosättningsort. Rättigheterna får inskränkas under förutsättning att inskränkning anges i lag. Inskränkning måste även vara nödvändig i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till statens säkerhet eller den allmänna säkerheten, för att upprätthålla den allmänna ordningen eller förhindra brott eller för att skydda hälsa eller moral eller annans fri- och rättigheter. Särskilda inskränkningar kan gälla i speciella områden när det påkallas av allmänna intressen. Enligt artikel 8 i Europakonventionen har

vidare var och en rätt till respekt för sitt privat- och familjeliv, sitt hem och sin korrespondens. Offentliga myndigheter får inte inskränka dessa rättigheter annat än med stöd av lag och om det i ett demokratiskt samhälle är nödvändigt bl.a. med hänsyn till statens säkerhet och den allmänna säkerheten, till förebyggande av oordning och brott eller till skydd för andra personers fri- och rättigheter.

Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) innehåller bestämmelser om rättigheter för barn. Som barn räknas varje människa under 18 år. Barnet har enligt artikel 6 rätt till liv, överlevnad och utveckling. Av artikel 16 följer att inget barn får utsättas för godtyckliga eller olagliga ingripanden i sitt privat- och familjeliv, sitt hem eller sin korrespondens och inte heller för olagliga angrepp på sin heder och sitt anseende. Barnet har rätt till lagens skydd mot sådana ingripanden eller angrepp. Vidare framgår det av artikel 3 att vid alla åtgärder som rör barn ska det i första hand beaktas vad som bedöms vara barnets bästa. I artikel 40 uppställs även vissa krav i fråga om barn som misstänks för brott.

Förbud att vistas på en plats

I flera lagar ges bl.a. åklagare möjlighet att inskränka en persons rörelsefrihet genom att vid straffansvar förbjuda någon att få tillträde till och vistas på en viss plats. Lagarna har till syfte att förebygga ett brottsligt beteende samt att skydda den som riskerar att utsättas för brott. Gemensamt för lagarna är att förbudet avser geografiskt begränsade platser och att förbudet grundas på en riskbedömning. Exempel på lagar som inskränker en persons rörelsefrihet är lagen (1988:688) om kontaktförbud, lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek. Inom ramen för påföljdssystemet finns det även olika former av förbud att vistas på en viss plats som kan meddelas den dömde.

Propositionen

En ny lag om preventiva vistelseförbud

Behov av förebyggande åtgärder i ett tidigare skede

Regeringen föreslår att det i en särskild lag bör införas en möjlighet att förbjuda en person att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats och vissa andra platser (vistelseförbud). Syftet med förslaget är att öka tryggheten i det offentliga rummet och att förhindra att brott eller brottslig verksamhet utövas där.

Regeringen anför att allvarlig våldsbrottslighet, framför allt genom skjutningar och sprängningar inom den kriminella miljön, är ett växande och mycket svårlost problem. Det har blivit vanligare med dödligt våld utomhus

och på allmänna platser. Inte sällan är det automatvapen som används. Sprängningar förekommer numera mot flerfamiljshus. Det har vid flera tillfällen de senaste åren inträffat att våld kopplat till konflikter i den kriminella miljön drabbat andra personer. Det kan gälla anhöriga och andra närstående till personer i gängmiljön men även personer som drabbas helt slumpmässigt. Skjutningar inträffar också i områden kring skolor. Även om de flesta skjutningar äger rum utanför skoltid påverkas barnen av våldet såväl i skolan som på fritiden. Men brottsligheten i de kriminella miljöerna är inte begränsad till skjutvapenvåld och sprängningar utan även andra allvarliga brott är vanligt förekommande, däribland narkotikabrott. Narkotikahandeln utgör en betydande inkomstkälla för de kriminella nätverken och våld och konflikter i de kriminella miljöerna är ofta narkotikarelaterade. Det kan t.ex. vara fråga om uppgörelser om vem som ska hantera narkotikamarknaden i ett visst område.

Regeringen anför vidare att den synnerligen allvarliga och omfattande brottslighet som nu pågår i samhället är systemhotande. Regeringen anser att det är tydligt att det behövs ytterligare kraftfulla och skyndsamma åtgärder för att förhindra de kriminella nätverkens aktiviteter och för att återupprätta tryggheten i lokalsamhället, inte minst i utsatta områden. Det är angeläget att förtroendet för och tilltron till rättsväsendet ökar för att fler i de utsatta områdena ska anmäla brott och medverka i brottsutredningar. Staten har också ett ansvar för att upprätthålla rättstryggheten för enskilda. I det ansvaret ligger att säkerställa att det finns en väl fungerande och effektiv brottsbekämpning. Regeringen anser därför att det behöver vidtas åtgärder riktade mot personer som i betydande utsträckning bidrar till att göra sitt lokalsamhälle otryggt och osäkert för boende och andra. Det finns vissa möjligheter för polisen att ingripa mot och avlägsna personer från en viss plats. Regeringen anser dock att dessa inte är tillräckliga för att förebygga eller förhindra att brottslig verksamhet bedrivs på platser som kontrolleras och domineras av kriminella nätverk eller för att återskapa tryggheten för allmänheten i lokalsamhället. Inte heller lagen om kontaktförbud eller tillträdesförbudslagstiftningen är utformade för att hålla enskilda personer borta från det offentliga rummet när det krävs för att allmänheten tryggt ska kunna vistas där.

Regeringen anser att det finns goda skäl för att ett preventivt vistelseförbud kommer att vara en effektiv åtgärd för att göra det offentliga rummet tryggare och mer säkert. Mot bakgrund av det exceptionella och synnerligen allvarliga läge som samhället befinner sig i anser regeringen att det finns ett uttalat behov av att kunna vidta förebyggande åtgärder i ett tidigare skede än i dag. Behovet av nya åtgärder för att möta brottsutvecklingen är mycket stort.

Regeringen anser vidare att förslaget kan väntas ha flera positiva effekter. En möjlighet att besluta om vistelseförbud kan minska risken för att personer som står i konflikt med varandra möts inom ett visst område. Det kan göra att pågående konflikter kyls ned och att impulsiva våldsbrott, hämndaktioner och våldsspiraler kan förebyggas. Om flera personer meddelas vistelseförbud

samtidigt kan förbuden bidra till att störa verksamheten hos kriminella grupperingar som utövar kontroll i det område där förbudet ska gälla. Antalet kriminella aktörer på den plats som är konfliktfylld förväntas på så sätt minska och med ett mindre antal aktörer som verkar i ett område försämras förutsättningarna för kriminella att organisera sig.

Inskränkning i en enskilds grundläggande fri-och rättigheter

Regeringen anför att ett vistelseförbud skulle innebära en inskränkning i den enskildes rörelsefrihet och ibland i vissa andra fri- och rättigheter, framför allt den enskildes privat- och familjeliv. Regeringen anser att ändamålet med den begränsning av bl.a. rörelsefriheten som ett vistelseförbud innebär – att förebygga och förhindra brott och öka tryggheten i det offentliga rummet – i sig är godtagbart i ett demokratiskt samhälle. För att begränsningen ska vara tillåten krävs dessutom att begränsningen inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till det ändamål som har föranlett den, eller med andra ord att den är proportionerlig. Regleringen behöver därför ha ett tillämpningsområde och en omfattning som är väl avvägd och ändamålsenlig.

Regeringen anser att det är rimligt att den som påtagligt bidrar till otryggheten i ett område får tåla inskränkningar i sin frihet – ibland även betydande sådana – genom ett förbud att vistas i just det området. För detta talar inte bara det allmännas intresse av att förebygga och förhindra brott utan också intresset hos boende och andra som vistas i brottsutsatta områden att själva kunna fritt röra sig och leva i samhället.

Regeringen konstaterar att Europadomstolen flera gånger har prövat inskränkningar i rörelsefriheten vars syfte varit att bekämpa eller förebygga brott och i flera fall funnit att konventionen i sig inte hindrar sådan lagstiftning.

Regeringen konstaterar sammanfattningsvis att en reglering om vistelseförbud kan utformas på ett proportionerligt sätt som är förenligt med grundläggande fri- och rättigheter. Regeringen bedömer att utformningen av regleringen utgör en förutsebar och proportionerlig begränsning av rörelsefriheten och andra fri- och rättigheter. Enligt förslaget ska förbud meddelas endast för att förebygga och förhindra brottslighet som är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten, t.ex. skjutningar och sprängningar. Den som förbudet avses gälla mot ska kunna kopplas till brottsligheten. Regleringen föreslås innehålla flera rättssäkerhetsgarantier: ett vistelseförbud kommer bl.a. att vara begränsat i tid och rum, omprövas regelbundet och vara möjligt att överklaga till allmän domstol. Det kommer vidare att vara upp till en åklagare att bedöma ett vistelseförbuds proportionalitet i det enskilda fallet, och ett beslut om vistelseförbud ska förses med särskilda undantag och begränsningar när det är motiverat. Om det finns skäl till det på grund av ändrade förhållanden, kommer ett beslut att kunna hävas eller ändras. Regeringen anser därför att ett vistelseförbud är förenligt med regeringsformen och Europakonventionen.

Enligt regeringen finns det ett starkt intresse av att vistelseförbud ska kunna meddelas även mot barn som är 15–17 år. Det innebär inte att ett vistelseförbud

för ett barn saknar nackdelar för den som förbudet gäller. Även med det i beaktande anser regeringen att det är motiverat utifrån den samhällsutveckling som har skett när det gäller skjutningar och sprängningar och annan kriminalitet att barn som främjar allvarlig brottslighet ska kunna få vistelseförbud. Vid ett beslut om vistelseförbud kommer barnets ålder att beaktas inom ramen för den proportionalitetsbedömning som ska göras innan ett beslut tas.

Regleringen om vistelseförbud

Var vistelseförbudet ska gälla

Regeringen föreslår att ett vistelseförbud ska kunna gälla på allmän plats, på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem samt i fordon på allmän plats. Lagen ska inte påverka rätten som den som förfogar över en plats inom området har att begränsa tillträdet till platsen. Vistelseförbud ska inte omfatta tillträde till och vistelse på en plats som sker endast i syfte att rösta i val till riksdagen, regionfullmäktige, kommunfullmäktige, Europaparlamentet eller Sametinget eller i en folkomröstning.

Vem som ska kunna meddelas vistelseförbud

Regeringen föreslår att ett vistelseförbud ska få meddelas om det med hänsyn till omständigheterna finns en påtaglig risk för att det inom en grupp kommer att utövas brottslig verksamhet inom det område där förbudet ska gälla, och det kan befaras att en person som tillhör eller verkar för gruppen medvetet kommer att främja den brottsliga verksamheten.

Regeringen föreslår vidare att vistelseförbud ska få meddelas endast för brottslig verksamhet som

- har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning eller
- på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten på platsen.

Ett vistelseförbud ska utformas på ett proportionerligt sätt

Regeringen föreslår att ett vistelseförbud inte ska få avse ett större område än vad som är nödvändigt. Förbudsområdets storlek måste alltid bestämmas i det enskilda fallet utifrån risken för brottslig verksamhet i området. Det innebär att det måste finnas en påtaglig risk för viss typ av brottslighet i det område där förbudet ska gälla. I detta ligger i praktiken en väsentlig begränsning av den omfattning som förbudsområdet får ha. Ibland kommer förbudsområdet inte att vara särskilt omfattande, t.ex. för att risken för brottslighet är tydligt kopplad till ett torg, en park eller en idrottsplats. Så kan vara fallet när det handlar om att motverka bl.a. narkotikaförsäljning på en viss plats. Normalt kan det som övre gräns antas vara tillräckligt att beslutet gäller för en stadsdel eller del av en tätort, t.ex. ett område som polisen bedömt som utsatt eller

särskilt utsatt. I vissa fall kan det emellertid – för att förbudet ska få avsedd effekt – vara nödvändigt att utsträcka förbudet till ett större område än så. Det kan handla om att det finns en påtaglig risk för nära förestående våldsbrottslighet på flera platser samtidigt. I beslutet ska det tydligt preciseras inom vilket geografiskt område förbudet gäller.

Vistelseförbud ska få meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den enskilde. Ett vistelseförbud ska förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

Vistelseförbudets längd

Regeringen föreslår att ett vistelseförbud ska gälla för en viss tid, högst sex månader, och ska få förlängas med högst sex månader i taget. Vistelseförbudet ska gälla omedelbart, om inte något annat beslutas. Ett vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning ska få förlängas med högst tre månader i taget.

Handläggning av beslut om vistelseförbud

Regeringen föreslår att frågor om vistelseförbud ska prövas av allmän åklagare. Frågan om vistelseförbud ska tas upp på skriftlig anmälan av Polismyndigheten. Polisen ska genast underrätta socialnämnden när en anmälan om vistelseförbud görs för någon som är under 21 år.

Regeringen föreslår vidare att för den som vistelseförbud gäller eller avses gälla för och som är under 18 år ska få ett offentligt biträde utsett, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Detsamma ska gälla för den som ett vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning gäller eller avses gälla för. Enligt regeringen finns det inte tillräckliga skäl för att införa en generell rätt till offentligt biträde i alla ärenden om preventiva vistelseförbud. Någon sådan generell rätt finns inte heller i exempelvis lagen om kontaktförbud.

Regeringen föreslår vidare att åklagarens beslut om vistelseförbud ska kunna överklagas till allmän domstol. Frågor om vistelseförbud ska handläggas skyndsamt, såväl hos åklagare som i domstol.

Elektronisk övervakning

Regeringen föreslår att ett beslut om vistelseförbud som meddelats på grund av risk för brottslighet som har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer, i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning, ska få förenas med villkor om elektronisk övervakning, om det behövs för att kontrollera att förbudet följs. När ett beslut om vistelseförbud förenats med villkor om elektronisk övervakning ska den som förbudet gäller mot vara skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå. Hur det ska gå till ska framgå av beslutet. Polismyndigheten ska vara ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen. Uppgifter om den övervakades position får registreras och tas fram endast när

den övervakade träder in i eller vistas inom förbudsområdet eller en beslutad elektronisk övervakning hindras.

Straffansvar

Regeringen föreslår att den som överträder ett vistelseförbud ska kunna dömas till fängelse i högst ett år. I ringa fall ska det kunna dömas till böter. Den som har meddelats vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå, ska kunna dömas för hindrande av elektronisk övervakning av vistelseförbud till böter eller fängelse i högst ett år.

Ikraftträdande m.m.

Regeringen föreslår att lagändringarna ska träda i kraft den 1 februari 2024.

I den promemoria som ligger till grund för regeringens förslag föreslås att lagändringarna ska träda i kraft den 1 juli 2024. Åklagarmyndigheten påpekar i sitt remissvar att myndigheten inte kommer att hinna driftsätta ett beslutsstöd i myndighetens ärendehanteringssystem med det datum för ikraftträdande som föreslås. Inledningsvis kommer det därför att uppstå en ökad manuell arbetsbelastning.

Regeringen framhåller att under den tid som har gått sedan promemorian remitterades har våldet eskalerat ytterligare med ett stort antal skjutningar och sprängningar. Den redan allvarliga situation som ligger till grund för de nu aktuella lagändringarna har alltså förvärrats än mer. Mot denna bakgrund är det, även med beaktande av det som framförs av Åklagarmyndigheten, ytterst angeläget att lagändringarna träder i kraft så snart som möjligt. Den 1 februari 2024 bedöms som den tidigast möjliga tidpunkten för ikraftträdande. Några särskilda övergångsbestämmelser behövs inte.

Regeringen anser att det inte finns skäl att, som efterfrågas av Integritetsskyddsmyndigheten och Sveriges advokatsamfund, göra lagen tidsbegränsad. Det kan dock finnas skäl att följa upp lagen och dess tillämpning efter att den varit i kraft en tid, vilket Brottsförebyggande rådet påpekar. Regeringen avser att noga följa frågan framöver.

Ekonomiska konsekvenser

Regeringen anför att när det gäller de ekonomiska konsekvenserna påverkar förslaget framför allt Polismyndigheten och Åklagarmyndigheten. Regeringen bedömer dock att antalet ärenden om vistelseförbud inte kommer att bli fler eller mer resurskrävande än att kostnaderna kan finansieras inom ramen för myndigheternas befintliga ekonomiska ramar. Desamma gäller domstolarna, Kriminalvården och kostnaderna för rättsliga biträden.

Regeringen anför vidare att förslagen kommer ha en viss påverkan på den kommunala självstyrelsen eftersom ärenden om vistelseförbud är en ny typ av ärende som innebär en ny skyldighet för kommunerna. Regeringen bedömer

dock att syftet med reformen inte kan uppnås med någon mindre ingripande åtgärd och förslagets begränsade påverkan på den kommunala självstyrelsen inte går utöver vad som är nödvändigt med hänsyn till ändamålet med förslagen.

Motionerna

Preventiva vistelseförbud

I kommittémotion 2023/24:2640 föreslår Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 28 att geografiska vistelseförbud ska införas för personer involverade i gängvåld eller narkotikaförsäljning.

I kommittémotion 2023/24:2792 yrkar Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 1 att propositionen ska avslås.

Tidsbegränsning

I kommittémotion 2023/24:2792 föreslår Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2 att lagen om preventiva vistelseförbud bör tidsbegränsas.

Risk- och proportionalitetsbedömning

I kommittémotion 2023/24:2795 yrkar Ulrika Liljeberg m.fl. (C) att regeringen skyndsamt måste återkomma med lösningar på de påtalade oklarheter som rör 3 och 5 §§ lagen om preventiva vistelseförbud.

Barnets bästa

I kommittémotion 2023/24:2793 yrkar Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 2 att barnets bästa särskilt ska beaktas vid beslut om vistelseförbud för barn.

Förbudsområdets storlek

I kommittémotion 2023/24:2793 föreslår Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1 att en maximal geografisk begränsning för preventiva vistelseförbud bör införas i lagen om preventiva vistelseförbud.

Offentligt biträde

I kommittémotion 2023/24:2792 anger Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 3 att alla personer som blir aktuella för vistelseförbud ska ha rätt till offentligt biträde.

I kommittémotion 2023/24:2793 föreslår Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 3 att utgångspunkten bör vara att alla som får beslut om ett preventivt vistelseförbud ska få ett offentligt biträde.

Uppföljning och utvärdering

I motion 2023/24:2794 yrkar Ardalan Shekarabi m.fl. (S) att lagstiftningen om preventiva vistelseförbud ska utvärderas.

I kommittémotion 2023/24:2793 föreslår Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 4 att den nya lagen om preventiva vistelseförbud ska utvärderas och följas upp löpande.

I kommittémotion 2023/24:2793 anger Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 5 att regeringen bör utvärdera om den nya lagstiftningen tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och vid behov återkomma med förslag som ger enskilda ett fullgott skydd mot diskriminering.

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar regeringens uppfattning att det behövs kraftfulla åtgärder för att förhindra de kriminella nätverkens verksamhet och för att återupprätta tryggheten i lokalsamhället. Lagförslaget är ändamålsenligt utformat och utskottet delar regeringens bedömning att begränsningen av bl.a. rörelsefriheten som ett vistelseförbud innebär är godtagbar i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till lagens ändamål att förebygga och förhindra brott samt öka tryggheten i det offentliga rummet. Propositionen bör därför bifallas. Utskottet avstyrker därmed motion 2023/24:2792 (V) yrkande 1. Förslaget i motion 2023/24:2640 (S) yrkande 28 om geografiska vistelseförbud för personer involverade i gängvåld eller narkotikaförsäljning får anses tillgodosett genom regeringens lagförslag. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

Det ovanstående innebär bl.a. att utskottet ställt sig bakom regeringens bedömning att det inte finns skäl att göra lagen tidsbegränsad. Det saknas därför anledning för riksdagen att göra ett sådant tillkännagivande som efterfrågas i motion 2023/24:2792 (V) yrkande 2. Motionsyrkandet avslås.

När det gäller förslaget i motion 2023/24:2795 (C) om att regeringen bör återkomma med tydliggöranden avseende 3 och 5 §§ i lagen om preventiva vistelseförbud anser utskottet att de klargöranden som gjorts i lagkommentaren i propositionen får anses tillräckliga för att tydliggöra hur bestämmelserna ska tillämpas. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

I fråga om att barnets bästa särskilt ska beaktas vid beslut om vistelseförbud för barn som föreslås i motion 2023/24:2793 (MP) yrkande 2 konstaterar utskottet att barnkonventionen gäller som svensk lag sedan den 1 januari 2020 och att all lagstiftning därmed ska utformas i överensstämmelse med bestämmelserna i konventionen. Principen om barnets bästa – som framgår av artikel 3 i barnkonventionen – ska därmed beaktas vid tillämpningen av lagen om preventiva vistelseförbud. Utskottet delar därför regeringens bedömning att principen om barnets bästa inte behöver nämnas särskilt i lagen. Utskottet avstyrker därför motionsyrkandet.

I motion 2023/24:2793 (MP) yrkande 1 föreslås att det i lagen om preventiva vistelseförbud bör införas en maximal geografisk begränsning för

sådana förbud. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att det varken är ändamålsenligt eller nödvändigt att ange en på förhand bestämd generell förbudsradie. Lagens krav att det måste finnas en påtaglig risk för viss typ av brottslighet i det område förbudet ska gälla innebär i praktiken en väsentlig begränsning av hur stort förbudsområdet får vara. Dessutom framgår det direkt av lagtexten att det ska göras en proportionalitetsbedömning och det finns även möjlighet att förse ett förbud med särskilda begränsningar eller undantag. Utskottet anser därför att det saknas skäl att i lagen ange en maximal radie för hur stort förbudsområdet får vara. Utskottet avstyrker motionsyrkandet.

I motion 2023/24:2792 (V) yrkande 3 och motion 2023/24:2793 (MP) yrkande 3 föreslås att utgångspunkten bör vara att alla som blir aktuella för vistelseförbud ska få ett offentligt biträde utsett. Utskottet delar regeringens bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att införa en generell rätt till offentligt biträde i alla ärenden om preventiva vistelseförbud. Detta överensstämmer också med hur andra lagar som inskränker en persons rörelsefrihet är utformade när det gäller rätten till offentligt biträde. Utskottet anser att regeringen har gjort en rimlig avvägning i vilka fall ett offentligt biträde ska utses i ärenden om vistelseförbud och avstyrker därför motionsyrkandena.

I motion 2023/24:2794 (S) och motion 2023/24:2793 (MP) yrkande 4 och 5 föreslås att den nya lagen om preventiva vistelseförbud bör utvärderas bl.a. utifrån hur lagen påverkar barn och att den tillämpas på ett rättssäkert och icke-diskriminerande sätt. Utskottet, som konstaterar att regeringen har angett att den avser att noga följa upp lagen och dess tillämpning, ser därmed inget behov av ett sådant tillkännagivande om uppföljning och utvärdering som föreslås i motion 2023/24:2794 (S) och motion 2023/24:2793 (MP) yrkande 4 och 5. Utskottet avstyrker motionsyrkandena.

Reservationer

1. Regeringens lagförslag, punkt 1 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen avslår regeringens förslag.

Därmed bifaller riksdagen motion

2023/24:2792 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 1 och avslår proposition 2023/24:57 punkterna 1–4 och motion 2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S) yrkande 28.

Ställningstagande

Jag instämmer i regeringens slutsats att det behövs kraftfulla åtgärder för att öka tryggheten i samhället och minska skjutningar och sprängningar. Jag delar dock inte regeringens bedömning av hur detta mål ska uppnås. För att stärka tryggheten i samhället är det inte vistelseförbud som krävs utan andra åtgärder.

Jag anser att behovet av att kunna meddela vistelseförbud inte är tillräckligt utrett och att det är tveksamt hur effektiv åtgärden är. Polisen har redan i dag möjlighet att avvisa och avlägsna personer från allmänna platser enligt ordningslagen och polislagen. Polisen får i vissa fall avvisa eller avlägsna en person från ett visst område eller utrymme om personen genom sitt uppträdande stör den allmänna ordningen eller utgör en omedelbar fara för den. En grundläggande förutsättning är att åtgärden ska vara nödvändig för att ordningen ska kunna upprätthållas eller för att avvärja en straffbelagd handling. Om ett avvisande eller avlägsnande är otillräckligt för att uppnå avsett resultat kan personen tillfälligt omhändertas. Jag anser därför att den nuvarande lagstiftningen är tillräcklig för att avvisa och avlägsna personer från vissa platser.

Jag instämmer i den kritik som vissa remissinstanser riktat mot regeringens förslag om att förslaget riskerar att leda till oönskade konsekvenser. Exempelvis kan brottsligheten förflyttas till nya platser och fler barn under 15 år riskerar att rekryteras till kriminella nätverk. Vidare saknas tydliga avgränsningar när det gäller vem som kan meddelas vistelseförbud, förbudsområdets storlek och längden på ett vistelseförbud.

Jag anser vidare att förslaget är rättsosäkert, dels på grund av de vaga rekvisiten som öppnar upp för godtyckliga bedömningar, dels på grund av den bristande förutsebarheten för den person som riskerar att drabbas. Jag noterar även att Lagrådet i sitt yttrande skriver att konstruktionen med dubbla riskbedömningar framstår som svårtillämpad. Det framgår inte heller om det ska

vara styrkt att förbudspersonen tillhör eller verkar för gruppen eller om det räcker med att gruppstillhörigheten framstår som mer eller mindre antaglig. Jag anser att förslaget strider mot flera straffrättsliga principer.

Slutligen kommer förslaget att inskränka den grundlagsstadgade rörelsefriheten för människor på ett omotiverat sätt. Särskilt allvarligt är att det inte ens krävs att den person som beläggs med vistelseförbud är dömd för brott. Förslaget kan därför inte jämföras med den möjlighet Kriminalvården har att besluta om restriktioner för bl.a. villkorligt frigivna eller vid påföljden ungdomsövervakning på det sätt som regeringen gör. Det är inte rimligt att barn 15–17 år ska kunna beläggas med vistelseförbud, t.o.m. när det gäller områden där de bor och går i skolan. Att barnets ålder ska beaktas inom ramen för den proportionalitetsbedömning som ska göras innan ett beslut tas och att beslutet kan förses med begränsningar och undantag samt att barn under 18 år föreslås få rätt till offentligt biträde förändrar inte saken.

Jag anser sammanfattningsvis att riksdagen bör avslå regeringens förslag.

2. Tidsbegränsning , punkt 2 (V)

av Gudrun Nordborg (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2792 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 2.

Ställningstagande

Regeringens förslag är ingripande och innebär att enskildas rörelsefrihet får begränsas, att i vissa fall enskildas geografiska position får övervakas och att personuppgifter kommer att behandlas i ökad utsträckning av socialnämnder, polis, åklagare och domstolar, utan att personen i fråga behöver vara misstänkt för ett konkret brott. Jag anser därför, i likhet med några remissinstanser, att lagen om preventiva vistelseförbud bör tidsbegränsas för att effekterna av lagstiftningen ska kunna utvärderas i fråga om dess behov, effektivitet och proportionalitet.

3. Risk- och proportionalitetsbedömning, punkt 3 (C)

av Ulrika Liljeberg (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2795 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C).

Ställningstagande

Centerpartiet har arbetat med såväl denna som tidigare regeringar för att få igenom straffskärpningar, ökade tvångsmedel och annan nödvändig lagstiftning på plats för att säkerställa att samhället kan möta de kriminella gängerna med nödvändig kraft. Mycket har gjorts, men det finns fortfarande behov av att stärka möjligheterna att bekämpa brott och brottslig verksamhet som utövas av kriminella nätverk i det offentliga rummet. Jag anser därför att preventiva vistelseförbud kan vara ett nödvändigt verktyg i detta arbete. Lagstiftning som ska fylla ett sådant angeläget behov måste dock, för att uppnå den effekt som eftersträvas, vara av hög kvalitet och ha god förutsebarhet för såväl enskilda som för de myndigheter och domstolar som ska tolka och tillämpa lagen. Regeringen presenterar en lagstiftning som tydligt brister i både kvalitet och genomförbarhet.

Jag noterar att Lagrådet i sitt yttrande framhåller att konstruktionen med dubbla riskbedömningar i lagens 3 § medför tillämpningssvårigheter, vilket innebär att det också kommer att bli svårt för den enskilde att förutse när ett vistelseförbud kan komma att meddelas. Det framgår inte heller om det ska vara styrkt att förbudspersonen tillhör eller verkar för gruppen eller om det räcker med att gruppmedlemskapet framstår som mer eller mindre antagligt. Lagrådet ställer sig även frågande till hur proportionalitetsbedömningen som anges i 5 § förhåller sig till de dubbla riskbedömningarna i 3 §.

Regeringen bör skyndsamt återkomma med lösningar på de påtalade oklarheterna i 3 och 5 §§ lagen om preventiva vistelseförbud för att undvika otydligheter för de rättstillämpande myndigheterna och domstolarna som innebär såväl tidskrävande processer som bristande förutsebarhet för den enskilde.

4. Barnets bästa, punkt 4 (MP)

av Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att det bör framgå av lagen att barnets bästa särskilt ska beaktas vid beslut om vistelseförbud för barn. En sådan skrivning behövs eftersom det kan bidra till att rättstillämparen beaktar principen och uppmärksammar barnrättsperspektivet i allmänhet. Det är exempelvis av stor betydelse att ett beslut om vistelseförbud utformas med de begränsningar och undantag som krävs för att ett barn bl.a. ska kunna ta sig till skolan.

5. Förbudsområdets storlek, punkt 5 (MP)

av Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 1.

Ställningstagande

Regeringens förslag kan innebära påtagliga inskränkningar i rörelsefriheten. Jag anser därför att den nya lagstiftningen behöver kompletteras med vissa begränsningar och rättssäkerhetsgarantier.

Regeringen föreslår att ett vistelseförbud inte ska få avse ett större område än vad som är nödvändigt. Ett vistelseförbud ska även förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet. Regeringen ger som exempel att ett vistelseförbud kan komma att utfärdas för mindre områden, såsom ett torg eller en park, i syfte att hindra narkotikaförsäljning, eller ett utsatt eller särskilt utsatt område för att störa pågående konflikter i den kriminella miljön. I vissa fall kan det dock vara nödvändigt att utsträcka förbudet till ett större område än så.

Jag konstaterar att ett vistelseförbud ska kunna meddelas för personer som inte har dömts eller misstänkts för ett konkret brott. Det är därför av stor vikt att vistelseförbudets omfattning inte innebär för stora inskränkningar i den enskildes rättigheter. Regeringens förslag saknar en maximal geografisk begränsning för vistelseförbudet, även om det alltid ska göras en proportionalitetsbedömning. Det riskerar enligt min uppfattning att leda till alltför stora inskränkningar i rörelsefriheten. Jag anser därför att den föreslagna lagen bör ange en maximal radie för hur stort området kan vara. Flera remissinstanser delar denna uppfattning. Till skillnad från regeringen anser jag att det finns en risk för att vistelseförbud med orimligt stora förbudsområden kommer att beslutas. Den omständigheten att lagen om kontaktförbud saknar en sådan begränsning förändrar inte min ståndpunkt.

För att säkerställa en proportionerlig tillämpning av lagen bör regeringen återkomma med ett förslag som innebär att en maximal geografisk begränsning införs i lagen.

6. Offentligt biträde, punkt 6 (V, MP)

av Gudrun Nordborg (V) och Rasmus Ling (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2792 av Gudrun Nordborg m.fl. (V) yrkande 3 och

2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkande 3.

Ställningstagande

Regeringens förslag innebär att för den som vistelseförbud gäller eller avses gälla för och som är under 18 år ska få ett offentligt biträde förordnat, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Detsamma ska gälla i fråga om vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning.

Vi anser, i likhet med flera remissinstanser, att utgångspunkten ska vara att alla som blir aktuella för vistelseförbud ska få ett offentligt biträde förordnat. Detta mot bakgrund av att ett beslut om vistelseförbud innebär en långtgående inskränkning av den personliga friheten. Ett vistelseförbud kan i vissa fall innebära att en person inte får vistas i närheten av t.ex. sin bostad, skola eller arbetsplats i sex månader. Beslutet kan vidare förlängas sex månader i taget och någon sammantagen tidsgräns finns inte. Vidare kan beslutet fattas mot personer som varken har dömts för brott eller är misstänkta för något konkret brott. Det kan därför inte förutsättas att berörda personer har en offentlig försvarare eller annat juridiskt biträde. Därför bör samtliga som blir aktuella

för vistelseförbud få ett offentligt biträde utsett som kan tillvarata dennes rättigheter. Undantag bör endast göras om det måste antas att behov av biträde saknas.

7. Uppföljning och utvärdering, punkt 7 (S, MP)

av Annika Strandhäll (S), Petter Löberg (S), Mattias Vepsä (S), Rasmus Ling (MP), Sanna Backeskog (S) och Lars Isacson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP) yrkandena 4 och 5 samt

2023/24:2794 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S).

Ställningstagande

Vi anser, i likhet med flera remissinstanser, att regeringen bör utvärdera lagstiftningen exempelvis ett år efter ikraftträdandet och därefter följa upp den kontinuerligt med tanke på lagförslagens konsekvenser för enskilda och risken för att den tillämpas diskriminerande. Regeringens proposition saknar även en djupgående analys av hur vistelseförbud kan påverka barns vardag och hur det förhåller sig till barnets bästa. Vid en utvärdering av lagstiftningen bör det bl.a. granskas om regleringen uppfyller sitt syfte och om den tillämpas på ett rättssäkert sätt.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2023/24:57 Preventiva vistelseförbud:

1. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om preventiva vistelseförbud.
2. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister.
3. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).
4. Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen.

Följdmotionerna

2023/24:2792 av Gudrun Nordborg m.fl. (V):

1. Riksdagen avslår proposition 2023/24:57 Preventiva vistelseförbud.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagen om preventiva vistelseförbud bör tidsbegränsas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att alla personer som blir aktuella för vistelseförbud ska ha rätt till offentligt biträde och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2793 av Rasmus Ling m.fl. (MP):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att en maximal geografisk begränsning för preventiva vistelseförbud bör införas i lagen om preventiva vistelseförbud och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att barnets bästa särskilt ska beaktas vid beslut om vistelseförbud för barn och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utgångspunkten att alla som får beslut om ett preventivt vistelseförbud ska få ett offentligt biträde och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om utvärdering och löpande uppföljning av den nya lagen om preventiva vistelseförbud och tillkännager detta för regeringen.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utvärdera om den nya lagstiftningen tillämpas på ett icke-diskriminerande sätt och vid behov återkomma med förslag som ger enskilda ett fullgott skydd mot diskriminering, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2023/24:2794 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lagstiftningen om preventiva vistelseförbud ska utvärderas i enlighet med vad som framgår av motiveringen och tillkännager detta för regeringen.

2023/24:2795 av Ulrika Liljeberg m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen skyndsamt måste återkomma med lösningar på de påtalade oklarheter kring 3 och 5 §§ lagen om preventiva vistelseförbud som framkommer i motionen, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motion från allmänna motionstiden 2023/24

2023/24:2640 av Ardalan Shekarabi m.fl. (S):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om geografiska vistelseförbud för personer involverade i gängvåld eller narkotikaförsäljning och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

1 Förslag till lag om preventiva vistelseförbud

Härigenom föreskrivs följande.

Förutsättningar för preventiva vistelseförbud

1 § Enligt denna lag får en person förbjudas att inom ett avgränsat område vistas på allmän plats, på skolgårdar och motsvarande områden utomhus vid förskolor och fritidshem samt i fordon på allmän plats (vistelseförbud).

Ett vistelseförbud får inte avse den som är under 15 år.

Lagen påverkar inte rätten som den som förfogar över en plats inom området har att begränsa tillträdet till platsen.

2 § Ett vistelseförbud omfattar inte tillträde till och vistelse på en plats endast i syfte att rösta i val till riksdagen, regionfullmäktige, kommunfullmäktige, Europaparlamentet eller Sametinget eller i en folkomröstning.

3 § Ett vistelseförbud får meddelas om det med hänsyn till omständigheterna

1. finns en påtaglig risk för att det inom en grupp kommer att utövas sådan brottslig verksamhet som avses i 4 § inom det område där förbudet avses gälla, och

2. kan befaras att en person som tillhör eller verkar för gruppen medvetet kommer att främja den brottsliga verksamheten.

4 § Ett vistelseförbud får meddelas endast om den brottsliga verksamheten

1. har bakgrund i eller är ägnad att framkalla en konflikt mellan grupper av personer i vilken det finns risk för att skjutvapen eller sprängämne eller annat liknande ämne kan komma till användning, eller

2. på något annat sätt är ägnad att allvarligt skada tryggheten hos allmänheten inom området.

5 § Ett vistelseförbud får inte avse ett större område än vad som är nödvändigt.

Ett vistelseförbud får meddelas endast om skälen för ett sådant förbud väger tyngre än det intrång eller men i övrigt som förbudet innebär för den enskilde.

6 § Ett vistelseförbud ska förses med de begränsningar och undantag som är påkallade med hänsyn till förhållandena i det enskilda fallet.

7 § Ett vistelseförbud som meddelas avseende brottslig verksamhet som avses i 4 § första stycket 1 får förenas med villkor om elektronisk övervakning om det behövs för att kontrollera att förbudet följs.

När ett beslut om vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är den som förbudet gäller mot skyldig att medverka till att den elektroniska övervakningen kommer till stånd och kan fortgå.

Vistelseförbudets längd

8 § Ett vistelseförbud ska gälla för en viss tid, högst sex månader.

Vistelseförbudet gäller omedelbart, om inte annat beslutas.

Ett vistelseförbud får förlängas med högst sex månader i taget om förutsättningarna i 3–5 §§ är uppfyllda. Ett förbud med villkor om elektronisk övervakning får dock förlängas med högst tre månader i taget.

Delgivning och handläggningstid

9 § Ett beslut om vistelseförbud ska delges den som förbudet avser. Delgivning får inte ske enligt 34–38 eller 47–51 §§ delgivningslagen (2010:1932).

10 § Frågor om vistelseförbud ska handläggas skyndsamt.

Förfarandet hos åklagaren

11 § Allmän åklagare prövar frågor om vistelseförbud.

En fråga om vistelseförbud tas upp på skriftlig anmälan av Polismyndigheten. Polismyndigheten är inte part i det ärende som anmälan gett upphov till.

Om anmälan avser någon som är under 21 år, ska Polismyndigheten genast underrätta socialnämnden.

12 § För den som ett vistelseförbud gäller eller avses gälla mot och som är under 18 år ska ett offentligt biträde förordnas, om det inte måste antas att behov av biträde saknas. Detsamma gäller för den som ett vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning gäller eller avses gälla mot.

Frågan om förordnande ska prövas så snart som möjligt.

Ett offentligt biträde har samma rättigheter som en offentlig försvarare.

13 § Frågor om vistelseförbud prövas av åklagaren i den ort där förbudet helt eller huvudsakligen avses gälla eller där den som förbudet avses gälla mot har sin hemvist eller mera varaktigt uppehåller sig. Om personen är misstänkt för brott som har betydelse för frågan om vistelseförbud, får frågan prövas även av åklagare som är behörig att väcka åtal för brottet.

I fråga om åklagare tillämpas 7 kap. rättegångsbalken.

14 § Åklagaren får anlita hjälp av Polismyndigheten för utredning av frågor om vistelseförbud. Socialnämnden ska på begäran av åklagaren lämna ett yttrande över den som förbudet avses gälla mot och som är under 18 år. Yttrandet ska innehålla uppgifter om vilka åtgärder nämnden

tidigare har vidtagit eller avser att vidta i fråga om personen samt uppgifter om dennes personliga utveckling och levnadsomständigheter i övrigt.

I fråga om utredningen tillämpas följande bestämmelser i 23 kap. rättegångsbalken:

- 4 § om objektivitet,
- 6 § om rätt att hålla förhör,
- 7 § om hämtning till förhör,
- 9 § om skyldighet att stanna kvar för förhör,
- 10 § om vilka som får närvara vid förhör,
- 11 § om möjlighet att ställa frågor vid förhör, och
- 12 § om förbud mot otillbörliga åtgärder vid förhör.

Vid tillämpningen av 23 kap. 4 och 11 §§ rättegångsbalken ska bestämmelserna om den som är misstänkt i stället avse den som förbudet avses gälla mot.

15 § Innan en fråga om vistelseförbud avgörs, ska den som förbudet avses gälla mot underrättas om en uppgift som har tillförts ärendet genom någon annan än honom eller henne själv och få tillfälle att yttra sig över den. Frågan får dock avgöras utan att detta har gjorts, om åtgärden är uppenbart obehövlig eller om avgörandet inte kan skjutas upp.

Åklagaren bestämmer hur underrättelsen ska ske.

Underrättelseskyldigheten gäller med de begränsningar som följer av 10 kap. 3 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).

16 § Åklagarens beslut i fråga om vistelseförbud ska vara skriftligt och ange

1. den som förbudet avses gälla mot,
2. om vistelseförbud ska gälla och, i så fall, förbudets innebörd och omfattning samt när det upphör att gälla,
3. de skäl som har bestämt utgången,
4. de bestämmelser som åberopas,
5. vad som kan bli följden av att bryta mot förbudet, och
6. att ett beslut kan hävas eller ändras enligt 19 § och prövas av domstol enligt 21 §.

17 § Ett beslut om vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning ska, utöver det som anges i 16 §, ange

1. när den elektroniska övervakningen ska inledas och hur det ska ske,
2. vad den som förbudet gäller mot är skyldig att göra för att medverka till att övervakningen kommer till stånd och kan fortgå, och
3. vilken påföljd som hindrande av elektronisk övervakning av vistelseförbud enligt 30 § kan medföra.

18 § Vid åklagarens handläggning av ärenden om vistelseförbud tillämpas följande bestämmelser i förvaltningslagen (2017:900):

- 5 § om legalitet, objektivitet och proportionalitet,
- 6 § om service,
- 7 § om tillgänglighet,
- 8 § om samverkan,
- 9 § om utgångspunkter för handläggningen,
- 13 § om tolkning och översättning,

- 14 och 15 §§ om ombud och biträde,
- 23 § första stycket om utredningsansvaret,
- 24 § om när man får lämna uppgifter muntligt,
- 27 § om dokumentation av uppgifter,
- 31 § om dokumentation av beslut,
- 32 § första stycket, andra stycket 2 och 3 och tredje stycket om motivering av beslut, och
- 36 § om rättelse av skrivfel och liknande.

19 § Om det på grund av ändrade förhållanden finns skäl till det, får åklagaren häva eller ändra ett beslut om vistelseförbud som har fattats av åklagaren eller domstolen. Åklagaren får dock utvidga ett förbud endast efter anmälan av Polismyndigheten.

Åklagaren får inte häva eller ändra ett beslut om vistelseförbud om förbudet är föremål för domstolsprövning.

20 § När ett beslut om vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning har meddelats, är Polismyndigheten ansvarig för verkställigheten av den elektroniska övervakningen.

Domstolsprövning

21 § Tingsrätten ska pröva åklagarens beslut i fråga om vistelseförbud på begäran av den som förbudet gäller mot, om beslutet har gått honom eller henne emot. En sådan begäran ska göras skriftligen hos åklagaren, som ska överlämna ärendet till tingsrätten.

22 § Behörig domstol är den tingsrätt där den åklagare som har prövat frågan om vistelseförbud ska föra talan i brottmål i allmänhet.

23 § Åklagaren är motpart till den enskilde sedan handlingarna i ärendet överlämnats till domstolen.

24 § Domstolen får besluta att ett vistelseförbud tills vidare inte ska gälla.

25 § Domstolen ska hålla sammanträde, om en part begär det.

26 § När tingsrätten avgör saken, ska den bestå av en lagfaren domare och tre nämndemän. Vid annan handläggning ska tingsrätten bestå av en lagfaren domare.

Vid omröstning tillämpas bestämmelserna i 29 kap. rättegångsbalken.

27 § Vid domstolens handläggning av ärenden om vistelseförbud tillämpas i övrigt lagen (1996:242) om domstolsärenden. I fråga om begäran om prövning enligt 21 § tillämpas vad som anges i den lagen om ansökan.

Rättens beslut att meddela någon ett vistelseförbud ska innehålla de uppgifter som anges i 16 och 17 §§.

28 § När domstolen ska pröva ett beslut i fråga om vistelseförbud och den som förbudet gäller mot är misstänkt för brott som har betydelse för

prövningen av förbudet, får beslutet prövas i mål om allmänt åtal för brottet. I ett sådant fall tillämpas bestämmelserna om rättegången i brottmål.

Straffansvar

29 § Den som bryter mot ett vistelseförbud döms för *överträdelse av vistelseförbud* till fängelse i högst ett år. Om brottet är ringa, döms till böter.

30 § Den som har meddelats ett vistelseförbud med villkor om elektronisk övervakning och som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet hindrar att den elektroniska övervakningen kommer till stånd eller kan fortgå döms för *hindrande av elektronisk övervakning av vistelseförbud* till böter eller fängelse i högst ett år.

Uppgifter om den övervakades position

31 § Uppgifter om den övervakades position vid elektronisk övervakning får registreras och tas fram endast när

1. den övervakade träder in i eller vistas inom det område som avses i 1 §, eller
2. en beslutad elektronisk övervakning hindras.

32 § Uppgifter om den övervakades position, som tagits fram enligt 31 §, får bevaras i högst två månader.

När uppgifterna inte längre får bevaras ska de omedelbart förstöras.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2024.

2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:620) om belastningsregister

Härigenom föreskrivs att 3, 16 och 17 §§ lagen (1998:620) om belastningsregister ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §¹

Registret ska innehålla uppgifter om den som

1. genom dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har ålagts påföljd för brott,

2. har ålagts förvandlingsstraff för böter,

3. med tillämpning av 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd,

4. på grund av åklagares beslut enligt 20 kap. 7 § rättegångsbalken, 9 eller 17 § lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare eller 46 § lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall inte har åtalats för brott, eller

5. har meddelats

a) kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud,

b) tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, dock inte tillträdesförbud enligt 9 a § i den lagen,

c) förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, *eller*

d) tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.

c) förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, *eller*
d) tillträdesförbud enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, *eller*
e) vistelseförbud enligt lagen (2024:000) om preventiva vistelseförbud.

16 §²

En uppgift i registret ska gallras

1. om en överrätt genom dom eller beslut frikämt den registrerade för den åtalade gärningen,

2. om en domstol efter resning har meddelat dom eller beslut som avses i 1,

3. om dom, beslut, strafföreläggande eller föreläggande av ordningsbot har undanröjts,

4. om överrätt har upphävt ett beslut om förvandlingsstraff för böter,

5. om åklagares beslut att meddela åtalsunderlåtelse eller straffvarning har återkallats,

¹ Senaste lydelse 2022:407.

² Senaste lydelse 2015:644.

6. om kontaktförbud, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder *eller* tillträdesförbud har upphävts, *eller*

6. om kontaktförbud *enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud*, förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, tillträdesförbud *enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek, eller vistelseförbud enligt lagen (2024:000) om preventiva vistelseförbud* har upphävts, *eller*

7. när den registrerade har avlidit.

17 §³

Utöver vad som följer av 16 § ska uppgifter om

1. fängelse- eller förvandlingsstraff för böter gallras tio år efter frigivningen,
2. fängelsestraff som ska anses helt verkställt genom tidigare frihetsberövande eller från vilket någon genom beslut om nåd helt har befriats gallras tio år efter domen eller beslutet,
3. fängelsestraff som har fallit bort enligt 35 kap. 8 eller 9 § brottsbalken eller förvandlingsstraff för böter som har fallit bort enligt 18 eller 21 § bötesverkställighetslagen (1979:189) gallras fem år efter det att straffet föll bort,
4. skyddstillsyn eller villkorlig dom gallras
 - a) tio år efter domen eller beslutet, eller
 - b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,
5. sluten ungdomsvård gallras tio år efter det att påföljden helt verkställts,
6. ungdomsvård, ungdomstjänst eller ungdomsövervakning gallras
 - a) tio år efter domen eller beslutet, eller
 - b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,
7. överlämnande till vård enligt lagen (1988:870) om vård av missbrukare i vissa fall gallras
 - a) tio år efter domen eller beslutet, eller
 - b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,
8. överlämnande till rättspsykiatrisk vård gallras tio år efter utskrivningen,
9. böter gallras fem år efter domen, beslutet eller godkännandet av strafföreläggandet eller föreläggandet av ordningsbot,
10. att någon enligt 30 kap. 6 § brottsbalken har förklarats fri från påföljd gallras
 - a) tio år efter domen eller beslutet, eller

³ Senaste lydelse 2020:619.

b) fem år efter domen eller beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet eller brotten,

11. åklagares beslut att inte åtala för brott gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) tre år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för brottet,

12. beslut om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet, och

12. beslut om kontaktförbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud och förbud enligt 3 kap. 5 § lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder gallras tio år efter beslutet,

13. beslut om tillträdesförbud gallras fem år efter beslutet.

13. beslut om tillträdesförbud enligt lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang och lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek gallras fem år efter beslutet, och

14. beslut om vistelseförbud enligt lagen (2024:000) om preventiva vistelseförbud gallras

a) tio år efter beslutet, eller

b) fem år efter beslutet, om uppgiften avser en person som var under 18 år vid tidpunkten för beslutet.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2024.

3 Förslag till lag om ändring i offentlighets- och sekretesslagen (2009:400)

Härigenom föreskrivs att 35 kap. 5 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

35 kap.

5 §¹

Sekretess gäller för uppgift om en enskilds personliga förhållanden, om det kan antas att den enskilde eller någon närstående till denne lider men om uppgiften röjs och uppgiften förekommer i ärende

1. enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud,
2. om en skyddsåtgärd enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 606/2013 av den 12 juni 2013 om ömsesidigt erkännande av skyddsåtgärder i civilrättsliga frågor, i den ursprungliga lydelsen,
3. enligt lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder, *eller*
4. enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, bad- anläggningar och bibliotek.
3. enligt lagen (2015:642) om europeisk skyddsorder,
4. enligt lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, bad- anläggningar och bibliotek, *eller*
5. enligt lagen (2024:000) om *preventiva vistelseförbud.*

Sekretessen gäller inte beslut i ärende.

För uppgift i en allmän handling gäller sekretessen i högst sjuttio år.

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2024.

¹ Senaste lydelse 2022:408.

4 Förslag till lag om ändring i lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 12 § lagen (2015:485) om erkännande och uppföljning av beslut om övervakningsåtgärder inom Europeiska unionen ska ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

12 §¹

En övervakningsåtgärd i ett utländskt beslut ska anpassas om åtgärden, helt eller delvis, är oförenlig med

1. sådana förbud, förelägganden eller villkor som kan meddelas enligt 25 kap. rättegångsbalken, eller

2. förbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, *eller* lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek.

En helt oförenlig övervakningsåtgärd ska anpassas genom att den ersätts med en åtgärd som motsvarar ett förbud, föreläggande eller villkor som anges i första stycket 1. I övriga fall ska övervakningsåtgärden anpassas till en åtgärd som motsvarar ett förbud, föreläggande eller villkor som anges i första stycket 1 eller 2.

En åtgärd som har anpassats ska så långt det är möjligt motsvara övervakningsåtgärden i det utländska beslutet och får inte vara strängare än denna.

En övervakningsåtgärd i ett utländskt beslut ska anpassas om åtgärden, helt eller delvis, är oförenlig med

1. sådana förbud, förelägganden eller villkor som kan meddelas enligt 25 kap. rättegångsbalken, eller

2. förbud enligt lagen (1988:688) om kontaktförbud, lagen (2005:321) om tillträdesförbud vid idrottsarrangemang, lagen (2021:34) om tillträdesförbud till butiker, badanläggningar och bibliotek *eller lagen (2024:000) om preventiva vistelseförbud.*

Denna lag träder i kraft den 1 februari 2024.

¹ Senaste lydelse 2022:409.